

Doelstelling, samenstelling en beleid van de RPG

1. Doelstelling

De Raad voor de Plaatselijke Geldwerving van de Protestantse Kerk in Nederland (RPG) stelt zich ten doel het bevorderen en stimuleren van de geldwerving ten behoeve van het kerkenwerk in de plaatselijke gemeenten. De belangrijkste activiteit op dit vlak is het ondersteunen van de Actie Kerkbalans, de belangrijkste inkomstenbron van de gemeenten in de Protestantse Kerk.

Deze interkerkelijke actie wordt gecoördineerd door de Interkerkelijke Commissie Geldwerving (ICG), waarin de Raad met twee leden en vier adviseurs vertegenwoordigd is.

2. Samenstelling van de RPG

De Raad wordt voorgezeten door Jan Schinkelshoek. Secretaris is Matthijs van Seventer, die voorsnog tevens de functie van penningmeester vervult. Daarnaast zijn ook Mirjam Nieboer, Otto Sondorp, Arie Koorneef, Jan Maarten van der Meulen lid. De Raad wordt geadviseerd door Daan Damsteeg, Jacob Sijbersma en Rian Binnendijk (alle drie van de Dienstenorganisatie), en Jos Aarnoudse en Nico de Jong (beiden van de Vereniging voor Kerkrentmeesterlijk Beheer). Rook Belder (pionier van de Actie Kerkbalans en vanaf het begin bij de RPG betrokken) en Bert van Rijssen (toch ook al vijftien jaar bij de RPG) hebben in 2020 afscheid genomen als adviseur.

3. Beleid

De ambities van de RPG gaan ver: zij is ervan overtuigd dat het mogelijk moet zijn om de inkomstendaling van de gemeenten om te gaan zetten in een stijging. Daarvoor wordt beleid ontwikkeld dat is gebaseerd op een drietal pijlers:

Eerste pijler: Advies en dienstverlening

Dit betreft het “reguliere” traject van de Interkerkelijke Commissie Geldwerving ICG waarin gemeenten advies en actiemateriaal kunnen verkrijgen, tegenwoordig meestal via de website en webshop van www.kerkbalans.nl.

Tevens wordt ieder jaar een landelijk startmoment georganiseerd. Voor de actie Kerkbalans 2019 ging dit gepaard met de presentatie van de winnaars van de landelijke fotowedstrijd en de uitkomsten van het onderzoek “De waarde van de kerk” tijdens een persbijeenkomst in het Catharijneconvent te Utrecht.

Tweede pijler: concrete ondersteuning van plaatselijke gemeenten

Hiermee is voor de actie 2017 een begin gemaakt; een zestal pilot gemeenten is door twee communicatiebureaus begeleid bij het opzetten van de actie Kerkbalans 2017. Deze gemeenten waren het jaar daaropvolgend gastheer voor meer dan 150 andere gemeenten die alle een workshop volgden om het 10-stappenplan voor het organiseren van de actie onder de knie te krijgen. En voor de actie 2019 werden opnieuw workshops georganiseerd.

Derde pijler: Co-creatie

Gemeenten die nog intensiever begeleid willen worden bij de organisatie van Kerkbalans of zelfs een deel van de activiteiten willen overdragen kunnen hiervoor sinds 2018 terecht bij de Dienstenorganisatie. Die stelt de deskundigheid van haar fondsenwerfers beschikbaar voor

gemeenten, niet alleen ter voorbereiding van de actie Kerkbalans in januari, maar ook bij andere geefmomenten voor plaatselijke geldwerving op andere tijdstippen in het jaar. Eén van de succeselementen van de aanpak blijkt het laten nabellen van niet-betalers door een gespecialiseerd bureau, altijd toch een wat controversieel onderwerp bij gemeenten, maar nu toch als standaard extra dienstverlening opgenomen in het adviespakket van de RPG.

Voorlopige resultaten Kerkbalans 2019

De resultaten van Kerkbalans worden jaarlijks gemeten door aan alle gemeenten een inlichtingenstaat te zenden, waarop ze hun resultaten kunnen aangeven. Dit keer heeft weer een verheugend aantal van 373 gemeenten aan deze oproep gehoor gegeven. Het is belangrijk dat zoveel mogelijk inlichtingenstaten retour komen, omdat dat de betrouwbaarheid van de resultaten ten goede komt.

De betrouwbaarheid van onze steekproef kan achteraf worden getoetst aan totaalcijfers die door de Protestantse Kerk worden verzameld voor de vaststelling van het quotum. Deze worden ongeveer anderhalf jaar later bekend gemaakt, momenteel beschikken wij over de gegevens van 2018. De resultaten van beide bronnen vindt u in tabel 1.

Het lijkt alsof we weer een verslechtering van de trend zien: in de afgelopen jaren was er wel sprake van een dalende trend maar wel met een verminderend tempo. Nu is er toch weer een versnelling van de daling van de Kerkbalansinkomsten: als onze gegevens kloppen met 1,8 %. Enkele mogelijke verklaringen:

- Gemeenten geven aan dat de daling van het bedrag aan toezeggingen samen kan hangen met de toegenomen onzekerheid over de koopkracht van gezinnen
- Dat effect kan zijn versterkt door het tijdstip waarop de meeste leden hun toezeggingsformulier hebben ingevuld (derde week van januari): De negatieve effecten op de koopkracht, te weten toegenomen kosten van zorg en energie, en een stijging van de BTW op basisbehoeften met 50 % werden al gevoeld, terwijl het loonstrookje, met de compensatie hiervan via de inkomstenbelasting, nog niet was ontvangen.
- Verder hebben de grootste bijdragers aan Kerkbalans, de gepensioneerden, daadwerkelijk vaak met koopkrachtdaling te maken.

Tegelijkertijd zien we dat de cijfers die de Protestantse Kerk aanlevert de laatste jaren positiever zijn dan de cijfers uit de inlichtingenstaten. We hebben de laatste jaren de inkomsten Kerkbalans aan de hand van de definitieve cijfers van de Protestantse Kerk naar boven moeten bijstellen, in 2017 zelfs met 1%-punt. We moeten ons afvragen of de toezeggingen voor Kerkbalans nog wel een goede indicatie vormen voor de daadwerkelijke inkomsten:

- Gemeenten geven steeds vaker aan dat nog niet alle toezeggingen binnen zijn
- Dat kan samenhangen met een toenemend gebrek aan vrijwilligers om de toezeggingen "binnen te halen"
- Ook lijkt het aantal "overwintersaars" toe te nemen, die pas vanaf maart hun toezegging kunnen inzenden
- In het algemeen lijkt er een trend te zijn dat leden steeds meer niet toezeggen (zich niet willen vastleggen) maar wel bijdragen. We constateren ook in de resultaten van de

inlichtingenstaten waar we niet alleen naar de toezeggingen van dit jaar en vorig jaar vragen maar ook naar de feitelijke bijdragen van vorig jaar dat het verschil tussen bijdrage en toezeggingen voor een bepaald jaar (we rapporteren ieder jaar dat de bijdragen hoger zijn dan te toezeggingen) ieder jaar verder lijkt toe te nemen (tabel 2: in 2018 bedraagt het verschil al bijna 3 %).

Conclusie:

- De cijfers zullen ook voor 2019 beter zijn dan we uit de inlichtingenstaten mogen opmaken. Dat geldt sowieso per lidmaat. De Protestantse Kerk heeft nog geen ledencijfers gepubliceerd over 2019, maar in onze steekproef blijkt ook weer een stijging met 1 % (tabel 2)
- De onderzoeksmethode van de inlichtingenstaten dient te worden aangepast aan de veranderende omstandigheden

In dit rapport zijn nog meer gegevens opgenomen: Tabel 2 laat de ontwikkelingen van enkele belangrijke kengetallen op regionaal niveau zien (dan kunnen kerkrentmeesters de gegevens van hun eigen gemeente dáármee vergelijken), Noot: vanwege de soms beperkte steekproef betreft het hier indicatieve getallen, met name de ontwikkelingen ten opzichte van vorig jaar, en vooral in de kleinere regio's.

De tabellen 3 en 4 zeggen iets over de algemene financiële positie van de gemeenten in de steekproef (de belangrijkste kosten en baten, en het saldo daarvan). **Belangrijk: de absolute bedragen die in deze tabellen zijn opgenomen hebben niet betrekking op de totale protestantse kerk, maar op de totalen van de ca 350 gemeenten die hun gegevens beschikbaar hebben gesteld.**

De gemeenten in de steekproef zien een verslechtering van hun resultaten, maar ook in 2018 worden de verliezen goeddeels gedekt door inkomsten uit legaten. Overigens zal dit compensatie-effect vanaf 2018 niet meer van toepassing zijn omdat erfstellingen en legaten in FRIS in de jaarrekening worden opgenomen, en niet meer geactiveerd.

De actie Kerkbalans 2020

Vanwege de vertraagde verschijningsdatum van dit verslag (de actie 2020 is ook al gehouden en de resultaten daarvan worden in het volgende verslag, gereed ca september-oktober 2020, besproken. Daarin zal ook informatie over de actie 2021 worden opgenomen.

Namens de Raad voor de Plaatselijke Geldwerving,

Jan Schinkelshoek, voorzitter
Matthijs van Seventer, secretaris

Tabel 1: Samenstelling inkomsten gemeenten

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Absoluut, in miljoenen €													
Kerkbalans	190,2	192,0	193,7	194,8	194,0	191,7	187,5	183,2	180,5	177,0	176,4	174,1	170,9
Collecten en giften	45,4	44,9	43,6	42,9	42,6	41,8	39,6	40,7	42,0	42,2	42,9	43,7	NNB
Levend geld	235,6	236,9	237,3	237,7	236,6	233,6	227,2	223,9	222,6	219,6	219,3	217,8	NNB
Overig	41,0	45,0	46,2	40,0	41,0	42,0	40,3	39,0	37,1	36,0	34,6	33,4	NNB
Totaal	276,6	282,0	283,4	277,7	277,5	275,5	267,4	262,8	259,7	255,6	253,8	251,2	NNB
Als % van totaal	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kerkbalans	68,8%	68,1%	68,3%	70,1%	69,9%	69,6%	70,1%	69,7%	69,5%	69,3%	69,5%	NNB	NNB
Collecten en giften	16,4%	15,9%	15,4%	15,4%	15,3%	15,2%	14,8%	15,5%	16,2%	16,5%	16,9%	NNB	NNB
Levend geld	85,2%	84,0%	83,7%	85,6%	85,2%	84,8%	84,9%	85,2%	85,7%	85,9%	86,4%	NNB	NNB
Overig	14,8%	16,0%	16,3%	14,4%	14,8%	15,2%	15,1%	14,8%	14,3%	14,1%	13,6%	NNB	NNB
Totaal	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	NNB	NNB
Als % van levend geld	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kerkbalans	80,7%	81,0%	81,6%	82,0%	82,0%	82,1%	82,6%	81,8%	81,1%	80,7%	80,4%	NNB	NNB
Collecten en giften	19,3%	19,0%	18,4%	18,0%	18,0%	17,9%	17,4%	18,2%	18,9%	19,3%	19,6%	NNB	NNB
Levend geld	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	NNB	NNB
Overig	17,4%	19,0%	19,5%	16,8%	17,3%	18,0%	17,7%	17,4%	16,7%	16,4%	15,8%	NNB	NNB
Totaal	117,4%	119,0%	119,5%	116,8%	117,3%	118,0%	117,7%	117,4%	116,7%	116,4%	115,8%	NNB	NNB
Ontwikkeling t.o.v. vorig jaar	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Kerkbalans		0,9%	0,9%	0,6%	-0,4%	-1,2%	-2,2%	-2,3%	-1,5%	-1,9%	-0,3%	-1,3%	-1,8%
Collecten en giften		-1,1%	-3,1%	-1,5%	-0,7%	-1,8%	-5,2%	2,6%	3,2%	0,7%	1,6%	1,9%	NNB
Levend geld		0,6%	0,1%	0,2%	-0,5%	-1,3%	-2,7%	-1,4%	-0,6%	-1,5%	-0,1%	-0,7%	NNB
Overig		10,0%	2,5%	-13,3%	2,4%	2,4%	-4,1%	-3,2%	-4,5%	-3,1%	-4,1%	-3,5%	NNB
Totaal		2,0%	0,5%	-2,0%	-0,1%	-0,7%	-2,9%	-1,7%	-1,2%	-1,7%	-0,7%	-1,1%	NNB

Bron: Levend geld en totale inkomsten 2007 t/m 2018 uit basisgegevens Quotumheffing Protestantse Kerk, overige gegevens geëxtrapoleerd op basis van uitkomsten inlichtingenstaten

Tabel 2: Gegevens uit de inlichtingenstaten per regio

Gegevens per ACV	Gem. bijdrage 2018/bijdrager	Gem. toez. 2019/toezegger	Gem. bijdrage per lid 2018	Gem. toez. per lid 2019	% stijging toez. 2018-2019	bijdrage 2018 vs toezegging 2018
Friesland	€ 242	€ 243	€ 116	€ 115	-3,0%	-0,3%
Gelderland	€ 222	€ 228	€ 98	€ 100	-1,6%	-0,4%
Groningen-Drenthe	€ 263	€ 263	€ 144	€ 145	-0,7%	2,0%
Noordbrabant-Limburg	€ 231	€ 233	€ 99	€ 97	-3,1%	1,9%
Noord-Holland	€ 302	€ 301	€ 100	€ 95	-2,1%	6,5%
Overijssel-Flevoland	€ 230	€ 232	€ 109	€ 106	-1,3%	3,3%
Utrecht	€ 317	€ 324	€ 106	€ 103	-0,9%	4,0%
Zeeland	€ 230	€ 240	€ 99	€ 88	-4,2%	10,4%
Zuid-Holland	€ 294	€ 292	€ 112	€ 108	-1,6%	4,2%
Totaal	€ 258	€ 260	€ 107	€ 105	-1,7%	2,7%

N=294 compleet ingevulde inlichtingenstaten

Tabel 3: Jaarrekeningen Protestantse Kerk-gemeenten

	Absoluut		% van totaal		% tov vj
	2017	2018	2017	2018	
Inkomsten					
Kerkbalans	€ 46.866.339	€ 46.703.875	55%	54%	0%
Overig levend geld	€ 16.607.217	€ 16.541.602	19%	20%	0%
Vastgoed	€ 18.550.989	€ 18.674.494	13%	14%	1%
Fondsen	€ 1.245.198	€ 1.300.297	1%	1%	4%
Subsidies	€ 3.937.763	€ 3.566.222	4%	4%	-9%
Doorzendcollectes	€ 770.207	€ 796.042	1%	1%	3%
Rente	€ 5.690.668	€ 4.654.233	6%	5%	-18%
Totaal	€ 93.668.380	€ 92.236.765	100%	100%	-2%
Uitgaven					
Gebouwen	€ 18.800.339	€ 20.574.578	18%	19%	9%
Overige eigendommen	€ 3.236.899	€ 3.425.868	3%	2%	6%
Afschrijvingen	€ 2.163.073	€ 1.972.561	2%	2%	-9%
Pastoraat	€ 40.733.670	€ 41.272.501	46%	46%	1%
Eredienst	€ 4.632.528	€ 4.569.902	5%	5%	-1%
Verplichtingen	€ 4.740.380	€ 4.648.719	5%	5%	-2%
Salarissen	€ 15.754.997	€ 15.510.637	15%	15%	-2%
Administratie	€ 5.390.092	€ 5.382.340	4%	4%	0%
Bank	€ 984.188	€ 967.330	1%	1%	-2%
Totaal	€ 96.436.165	€ 98.324.436	100%	100%	2%
Saldo	-€ 2.767.785	-€ 6.087.671	-3%	-7%	-30%
Legaten	nb	€ 5.217.979			
Bron: Inlichtingenstaten Kerkbalans 2019					
N= 352 gemeenten					

Tabel 4: Protestantse Kerk-gemeenten saldi jaarrekeningen

	2017	2018	2017	2018
Gemeenten > 10 % tekort	82	105	23%	30%
Gemeenten 0-10 % tekort	83	92	24%	26%
Gemeenten 0-10 % overschot	91	82	26%	23%
Gemeenten > 10 % overschot	94	71	27%	20%
	350	350	100%	100%
Bron: Inlichtingenstaten Kerkbalans 2019				
N=350				